

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Krakowie**

Kraków, dnia stycznia 2010 r.

**Pan
Roman Żelazny
Wójt Gminy Trzyciąż
Trzyciąż nr 99
32-353 Trzyciąż**

P/10/113
LKR-4101-19-03/2010

Wystąpienie pokontrolne

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 roku o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.), zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie przeprowadziła w Urzędzie Gminy w Trzyciążu, zwanym dalej „Urzędem”, kontrolę wprowadzenia w Gminie systemu zarządzania środowiskiem w latach 2008 – 2010 (do 15 grudnia).

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole podpisanym przez Pana Wójta w dniu 28 grudnia 2010 r. oraz omówione na naradzie pokontrolnej w dniu 30 grudnia 2010 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia realizację przez Pana Wójta zadań w zakresie zarządzania środowiskiem, pomimo pozytywnych ustaleń w zakresie respektowania wymagań ochrony środowiska w planowaniu przestrzennym i spójności dokumentów dotyczących środowiska. Powyższą ocenę ogólną uzasadniają następujące ustalenia i oceny częściowe:

1. NIK negatywnie ocenia brak aktualizacji Programu ochrony środowiska i Planu gospodarki odpadami (uchwalone przez Radę Gminy w styczniu 2005 r.), co narusza art. 14 ust. 2 ustawy z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zm.), zwanej dalej ustawą Poś, oraz nie dokonanie od stycznia 2003 r., oceny aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania Gminy (uchwalone w marcu 2002 r.), co narusza art. 32 ust. 1 i 2 ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 ze

zm.). W ocenie NIK, na potrzebę aktualizacji tych dokumentów wskazywał m.in. brak realizacji szeregu zadań dotyczących ochrony środowiska oraz nie oszacowanie wartości źródeł finansowania nakładów planowanych na ich realizację.

Zastrzeżenia NIK dotyczą również nie opracowania, do czasu przeprowadzania kontroli NIK, Programu usuwania azbestu oraz harmonogramu działań w tym zakresie.

2. Na pozytywną ocenę zasługuje respektowanie wymagań ochrony środowiska w planowaniu przestrzennym. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania Gminy (Studium) uchwalone przez Radę Gminy w marcu 2002 r. oraz miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla 14 sołectw (mpzp), uchwalony w sierpniu 2005 r. i zmieniony uchwałą Rady Gminy w listopadzie 2008 r., zawierały najbardziej istotne kwestie ochrony środowiska, dotyczące m.in. Parków Krajobrazowych oraz Rezerwatów i Pomników Przyrody. NIK pozytywnie ocenia także zachowanie spójności zagadnień dotyczących ochrony środowiska pomiędzy Studium, mpzp i Programem ochrony środowiska.
3. Zastrzeżenia NIK dotyczą nieegzekwowania przez Pana Wójta od właścicieli nieruchomości obowiązku ustalonego w art. 6 ust. 1 ustawy z 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U z 2005 r. Nr 236, poz. 2008 ze zm.) dotyczącego udokumentowania umowami odbioru nieczystości płynnych z ich gospodarstw. Konsekwencją niezawarcia wymienionych umów było niezrealizowanie także obowiązku ustalonego w art. 9a ust. 1 cyt. ustawy, tj. składania przez przedsiębiorców, comiesięcznych zestawień właścicieli nieruchomości, z którymi zawarto, względnie rozwiązano umowy na opróżnianie zbiorników i transport nieczystości ciekłych, skutkiem czego nie dokonywano także ich konfrontacji z ewidencją zbiorników bezodpływowych. Należy nadmienić, iż ewidencja ta nie była weryfikowana na bieżąco, przez co nie można stwierdzić czy była ona kompletna i aktualna.

Budzi to tym większe zastrzeżenia, gdyż na potrzebę pilnego uporządkowania gospodarki ściekowej zwrócono uwagę już 10 lat wcześniej, w opracowanym w czerwcu 2000 r. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania Gminy. Wskazano w nim, że uporządkowanie gospodarki ściekowej umożliwi wyeliminowanie zrzutów ścieków do wód powierzchniowych i zahamowanie degradacji środowiska gruntowo-wodnego, poprzez wprowadzenie wymogów posiadania szczelnych zbiorników i okresowej kontroli ich szczelności oraz egzekwowanie umów na wywóz ścieków do punktów zlewnych.

Zwrócenia uwagi wymaga fakt, że mimo obowiązku określonego w art. 162 ust. 6 ustawy Poś, nie przedkładano Marszałkowi Województwa informacji o rodzaju i ilości substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Nie zapewniono także warunków pozwalających na ocenę realizacji obowiązku ustalonego w art. 16a pkt 4 lit. a ustawy z 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251 ze zm.), zwanej dalej ustawą o odpadach, polegającego na ograniczeniu do 31 grudnia 2010 r. masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania do nie więcej niż 75% wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (brak takiej wiedzy).

Nierealizowanie obowiązków nałożonych w cytowanych ustawach świadczy o braku dostatecznego zainteresowania problemami gospodarki ściekami i substancjami stwarzających zagrożenie dla środowiska na terenie Gminy, na co wskazuje również brak prawidłowego rozpoznania stanu w tym zakresie, z powodu niedokonania inwentaryzacji produktów zawierających azbest.

4. Negatywna ocena NIK dotyczy wieloletnich zaniedbań w budowie kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy, którą zarówno w Studium z 2000 r., jak też w sporządzonej na potrzeby projektu mpzp prognozie oddziaływania na środowisko z listopada 2004 r., uznano za inwestycję priorytetową (wraz z wybudowaną w 2002 r. oczyszczalnią ścieków w Trzyciążu), dla przeciwdziałania zagrożeniu zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych. O skali zaniedbań świadczy fakt, że w lutym 2005 r. gdy składano wniosek do Wojewody Małopolskiego o utworzenie aglomeracji Trzyciąż, długość kanalizacji w Gminie wynosiła tylko 5,1 km, wobec 4 krotnie większych potrzeb w tym zakresie. Choć do 2015 r. planowano wybudować 22 km kanalizacji, z tego 11,5 km do 2009 r., budowę rozpoczęto dopiero w II półroczu 2010 r. i do końca września 2010 r. wykonano 1,1 km kanalizacji wobec 6,4 km, które określa umowa z wykonawcą, realizowana do października 2011 r. Rozpoczęcie ww. budowy w Zadrożu (uzasadnione równoczesną modernizacją drogi wojewódzkiej), tj. w innym sołectwie, niż zakładano (Trzyciąż, Jangrot i Głanów) odroczyło planowaną od 2010 r. modernizację oczyszczalni ścieków w Trzyciążu (obsługuje część Trzyciąża i Jangrotu), wykorzystywaną tylko w około 30%.

Do czasu kontroli NIK nie przystąpiono do budowy sieci gazowej w ośmiu sołectwach. Zgodnie z harmonogramem rzeczowo-finansowym Programu ochrony środowiska planowany w latach 2004-2015 koszt realizacji przez Gminę trzech zadań dotyczących budowy kanalizacji sanitarnej, sieci gazowej i modernizacji oczyszczalni

ścieków Trzyciąż, stanowił 93,4% kosztów ogółu pięciu zadań inwestycyjnych zaplanowanych w kwocie 35 222 tys. zł (dwa zadania wykonano w latach 2004-2008, tj. budowa 120 oczyszczalni przyzagrodowych i część modernizacji sieci wodociągowej zaplanowanej do 2011 r.). Mimo, że harmonogram określał również realizację przez Gminę m.in. w latach 2008-2010 innych 11 zadań o charakterze promocyjno – edukacyjnym (planowane koszty od 15 tys. zł do 132 tys. zł), ich realizacji nie uwzględniono w budżetach Gminy w tych latach, przy czym niektóre z nich dotyczące edukacji realizowano bez kosztowo w szkołach.

Zwrócenia uwagi wymaga fakt, że w harmonogramie ustalono koszty ogółem poszczególnych zadań i źródła ich finansowania (m.in. Wojewódzki i Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz środki Unii Europejskiej), ale nie oszacowano kwot z tych źródeł. Nieterminowa realizacja zadań inwestycyjnych, nieuwzględnianie w budżecie szeregu zadań określonych do realizacji przez Gminę oraz nieoszacowanie źródeł finansowania planowanych kosztów świadczą o nieprawidłowym przygotowaniu harmonogramu rzeczowo-finansowego, w aspekcie realnych potrzeb i możliwości ich sfinansowania.

5. W ocenie NIK, referowanie Radzie Gminy zadań zawartych w Programie ochrony środowiska łącznie ze sprawozdaniami z realizacji budżetu gminy, na co powołał się Pan Wójt w wyjaśnieniu, nie jest tożsame z wymogiem art. 18 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska o sporządzeniu co dwa lata raportu z wykonania programu ochrony środowiska. Zwrócenia uwagi wymaga fakt, że sprawozdanie z realizacji Planu gospodarki odpadami za lata 2007-2008 sporządzono 3 czerwca 2009 r., tj. po upływie 64 dni od terminu ustalonego w art. 14 ust. 13 pkt 1 ustawy o odpadach (do 31 marca po upływie okresu sprawozdawczego).
6. NIK nie wnosi uwag do postanowienia Pana Wójta o odstąpieniu od konieczności przeprowadzania oceny oddziaływania na środowisko i do Decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia (odpowiednio z 22 lutego i 2 czerwca 2008 r.), które dotyczyły rozbudowy kanalizacji w sołectwie Zadroże i były zgodne ze stanowiskiem organu ochrony środowiska Starostwa Powiatowego i Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Olkuszu. Postanowienie z 11 lutego 2010 r. o obowiązku przeprowadzenia oceny i przygotowania raportu oddziaływania na środowisko planowanej budowy elektrowni wiatrowej, wydano po opinii Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i Powiatowego Inspektora Sanitarnego o potrzebie wykonania ww. oceny i raportu, a jego zakres ustalono zgodnie z art. 66 ustawy z 3 października 2008 r.

o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 ze zm.).

7. Gmina nie w pełni wykorzystywała mechanizmy finansowe zarządzania środowiskiem. Od 2008 r. do 30 września 2010 r. Urząd nie naliczał opłat i kar za usunięcie drzew i krzewów, a dochody uzyskano jedynie z opłat za korzystanie ze środowiska. W badanym okresie wynosiły one 34,5 tys. zł, w tym kwota 24,4 tys. zł uzyskana w 2008 i 2009 r. została przekazana na Gminny Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Zgodnie z art. 406 ustawy Poś, środki te zostały wykorzystane w 2008 i w 2009 r. jedynie w kwocie 6,2 tys. zł na działania dotyczące ochrony środowiska.

NIK negatywnie ocenia niepodjęcie działań dla pozyskania środków finansowych z UE; WFOŚiGW; PFOŚiGW na zadania określone m.in. w Programie ochrony środowiska. Wyjaśnienia Pana Wójta wskazują, że przyczyną był brak środków własnych, ale zaznaczyć należy, że planując te zadania nie zabezpieczono w budżecie takich środków.

8. Urząd oraz inne jednostki organizacyjne Gminy nie przystąpiły do EMAS (Wspólnotowy System Ekozarządzania i Audytu) oraz nie posiadają certyfikatu ISO 140001. Urząd nie interesował się wdrażaniem na terenie Gminy normy ISO 140001 lub udziału w EMAS, a także nie propagował uzyskania certyfikatów w zakresie zarządzania środowiskiem.
9. NIK negatywnie ocenia organizację nadzoru nad realizacją zadań w zakresie ochrony środowiska, gdyż w strukturze Urzędu nie wyodrębniono komórki organizacyjnej lub stanowiska pracy do koordynowania działań dotyczących zarządzania środowiskiem, a realizacji zadań w tym zakresie nie powierzono pracownikom Referatów Inwestycji i Rozwoju oraz Rolnictwa, Środowiska i Zarządzania Kryzysowego. Pan Wójt nie zapewnił realizacji obowiązku sprawowania kontroli przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska, na co wskazuje art. 379 ust. 1 i 2 ustawy Poś, oraz nie korzystał z uprawnienia do kontroli zgodnie z udzielonymi zezwoleniami dla przedsiębiorców w zakresie usuwania odpadów stałych i ciekłych. Nie korzystał Pan także z danych niezbędnych do zarządzania środowiskiem zawartych w prowadzonej przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska bazie informacji o korzystaniu ze środowiska (wg art. 286a ust. 1 ustawy Poś) oraz z bazy danych o gospodarowaniu odpadami prowadzonej przez Marszałka Województwa Małopolskiego (wg art. 37 ust. 6 ustawy o odpadach).

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie wnosi o podjęcie działań organizacyjnych zmierzających do wykonywania zadań związanych z zarządzaniem środowiskiem w gminie, m.in. poprzez:

1. Wywiązywanie się z ustawowych obowiązków w zakresie aktualizacji, oceny i weryfikacji dokumentów strategicznych związanych z ochroną środowiska na terenie Gminy.
2. Weryfikację harmonogramu wykonania zadań w Programie ochrony środowiska oraz zapewnienie jego terminowej realizacji poprzez zabezpieczenie niezbędnych środków finansowych.
3. Opracowanie programu i harmonogramu usuwania wyrobów zawierających azbest.
4. Wywiązywanie się Wójta z ustawowych obowiązków w zakresie nadzoru i kontroli zagadnień związanych z ochroną środowiska, w tym składania w obowiązujących terminach raportów i sprawozdań.

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie, na podstawie art. 62 ust.1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Wójta, w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag, ocen i wykonania wniosków oraz o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art.61 ust.1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego Panu Wójtowi przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art.62 ust.2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o których mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.

Otrzymują:

1. Adresat,
2. Departament Środowiska, Rolnictwa i Zagospodarowania Przestrzennego NIK,
3. Akta kontroli.